

REPORT REGIONU

Jihočeský kraj

Regionální spolupracovnice:

Anna Simotová – koordinátorka kurzů českého jazyka pro držitele dočasné ochrany v jihočeském Písku, lektorka češtiny jako druhého jazyka; předsedkyně sdružení Svět v Písku, z. s. Od roku 2018 se soustavně věnuje otázce integrace cizinců.

Regionální spolupracovnice METY od října 2021.

Téma platformy:

Hodnocení vícejazyčných žáků ZŠ – legislativa, zkušenosti, úskalí

Téma **Hodnocení vícejazyčných dětí** jsem zvolila z následujícího důvodu: při poradenství v regionu se na mne pedagogové pravidelně obracejí s dotazem na hodnocení vícejazyčných dětí a sdílejí svou nejistotu ohledně "férovosti" takového hodnocení. Údajně často řeší to, že se čeští spolužáci a jejich rodiče ohrazují vůči hodnocení žáků s nedostatečnou znalostí jazyka. Chtěla jsem, aby pedagogové mezi sebou tyto své obavy mohli sdílet a také získat vhodná doporučení k tématu od svých kolegů a od METY.

Datum:

3. 6. 2024

Anotace:

Online sdílecí setkání především **pro učitele základních škol, kteří pracují s vícejazyčnými dětmi**. Hodnocení dítěte, které neovládá češtinu na potřebné úrovni, je často velkou výzvou. Cílem našeho setkání bylo poskytnutí odpovědí na nejčastější otázky související s hodnocením vícejazyčných dětí, získání pevné legislativní půdy pod nohama, sdílení příkladů dobré praxe. O své konkrétní zkušenosti se s námi podělily učitelky jihočeských základních škol s mnohaletou praxí v oblasti práce s vícejazyčnými dětmi.

Věnovali jsme se následujícím tématům:

- jak stávající legislativa upravuje oblast hodnocení vícejazyčných dětí;
- doporučení, jak přistupovat k hodnocení vícejazyčných dětí;
- jak a kdy získat dostatek podkladů pro hodnocení, když dítě „nemluví česky“, „nic neumí“ a „není možné se s ním domluvit“;
- jak předcházet pocitu nespravedlnosti vůči ostatním spolužákům a spolužačkám, když se při hodnocení zohledňuje nedostatečná znalost češtiny dětí;
- jak vícejazyčné děti hodnotí učitelé na jiných školách.

Hosté platformy:

Mgr. Šárka Brožíková – učitelka 1. st. ZŠ a MŠ Orlík nad Vltavou

Mgr. Martina Pobřísllová – učitelka češtiny a češtiny jako druhého jazyka ZŠ J. K. Tyla, Písek
Mgr. Michala Hamplová, Ph.D., odborná pracovnice METY pro ZŠ

Příklad dobré praxe z regionu:

ZŠ J. K. Tyla, Písek:

- K vícejazyčným žákům je přistupováno jako k žákům s PO: individuální přístup, upravené výstupy vzdělávání, důsledně se sleduje pouze individuální pokrok žáka, který není porovnáván se spolužáky.
- Na škole je podpořena vícejazyčnost žáků, a to tak, že se v určitých případech učitelé nebrání hodnocení prací zpracovaných v rodném jazyce žáka (např. prezentace s komentáři v rodném jazyce); při práci ve skupinách se nezakazuje rodná řeč, jen výstup musí být v češtině; žák může číst doporučenou četbu v rodném jazyce s následným mluvením o díle v češtině; v hodinách literatury se využívá adaptovaná četba.
- Využívá se dopomoc žáků – rodilých mluvčích stejného jazyka s pokročilejší znalostí češtiny.

ZŠ a MŠ Orlík nad Vltavou

Mgr. Šárka Brožíková předvedla řadu vizuálních pomůcek pro podporu nácviku české výslovnosti, která je velkou výzvou pro různé skupiny vícejazyčných dětí. V případě, že vícejazyčný žák má velké potíže s výslovností, může se použít částečně znaková řeč, kdy se určité hlásky naznačí domluveným gestem. Takto je možné pomoci ukrajinským dětem i s délkou samohlásek při psaní diktátů (což pak přispěje i k jednoduššímu hodnocení).

Zjistili jsme:

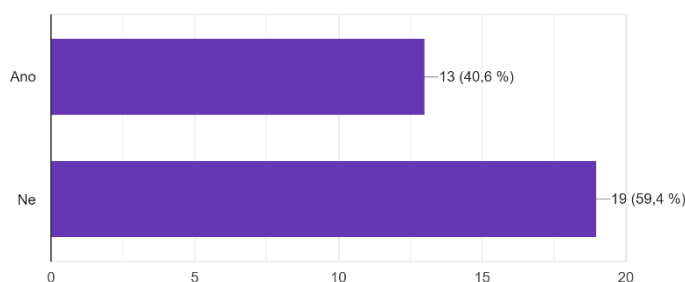
(zpracované otázky z registračního formuláře)

1. Pracovní pozice registrovaných zájemců o platformu (*kvalitativní zpracování odpovědí*)

Na platformu se registrovali zájemci především z řad **pedagogů a (dvojazyčných) asistentů pedagogů základních škol, ale také výchovní poradci a zástupci vedení ZŠ.**

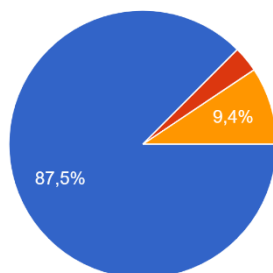
2. Využíváte při hodnocení vícejazyčných dětí plány podpory (PLPP, IVP)?

Využíváte pro hodnocení vícejazyčných žáků plány podpory (PLPP, IVP)?
32 odpovědí

3. Máte na škole učitele ČDJ? Pokud ano, spolupracujete s ním při hodnocení vícejazyčných žáků?

Máte na škole učitele ČDJ? Pokud ano, spolupracujete s ním při hodnocení vícejazyčných žáků?
32 odpovědí

- Takového speciálního učitele nemáme.
- Učitele ČDJ máme, ale při hodnocení ve svém předmětu s ním nijak nespolupracuji.
- Učitele ČDJ máme a při hodnocení vícejazyčného žáka s ním aktivně spolupracuji.

Nejčastější otázky pedagogů z regionu:

(shrnutí otázek, které pedagogové uvedli při registraci)

- Jak hodnotit dítě, které v podstatě nemluví česky?
- Jak objektivně poznat, že dítě skutečně nerozumí a ne jen předstírá, že nerozumí?
- Co mohu udělat pro to, aby české děti neměly pocit nespravedlnosti při hodnocení jejich vícejazyčných spolužáků?
- Kdy začít hodnotit stejně jako ostatní?
- Co s dítětem, které buď o češtinu nemá zájem, nebo několik let nedělá v češtině v podstatě žádné pokroky?

Dobrý tip:

Infobalíček METY na téma [hodnocení](#).

Odpovědi na dotazy z registračního formuláře

1. Kdy začít hodnotit děti s nedostatečnou znalostí češtiny stejně jako ostatní?

Žáky s nedostatečnou znalostí češtiny hodnotíme vždy individuálně. I když už se žák dobře domluví, většinou ovládá jen tzv. komunikační češtinu. Akademickému jazyku se žáci učí nesrovnatelně delší dobu, 5 až 10 let, viz Teorie ledovce: [meta_jak-dlouho-se-uci-vicejazycne-deti-cestinu_0.pdf \(inkluzivniskola.cz\)](#). Jejich výkon tedy může být stále ovlivněn nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka.

2. Jaká jsou kritéria hodnocení?

- Je velice žádoucí aplikovat individuální vztahovou normu – hodnotit osobní pokrok, ideálně si stanovit v PLPP nebo v IVP (nebo i bez plánu) vzdělávací cíle v jednotlivých předmětech a za jejich dosažení dítě hodnotit. Cíle musí být realistické s ohledem na jazykovou úroveň dítěte.
- Často pomůže spolupráce s učitelem ČDJ. Učitel, který učí žáka češtinu jako druhý jazyk, pomůže rozpoznat, jaké jsou reálné schopnosti a možnosti daného žáka, co je pro něj reálné zvládnout a co už ne. Často také umí lépe posoudit skutečný pokrok žáka.

3. Jak hodnotit žáky, kteří nemají o český jazyk zájem?

- důležité je zjistit příčinu nezájmu, případně svolat schůzku s rodiči, třídním učitelem, tlumočnickem (je-li to žádoucí i s výchovným poradcem a asistentem pedagoga),
- dále je možné situaci konzultovat se školním psychologem nebo případně zajistit externí psychologickou pomoc,
- častým důvodem je stesk po domově a blízkých příbuzných, touha po návratu, nesouhlas s rozhodnutím rodičů opustit zemi původu, odmítání vidět svou budoucnost a smysl vzdělání v ČR. V případě žáků z Ukrajiny: pro děti je často velmi bolestné zjištění, že se na Ukrajinu brzy nevrátí. Jejich motivace se může podpořit například vizí, že když se vzdělají, budou se následně moci zapojit do obnovy Ukrajiny,
- motivační bonboniéra: [meta_jak-motivovat-vicejazycne-zaky-zakyne-pri-vyuce.pdf \(inkluzivniskola.cz\)](#),
- Jak může dítě ovlivnit migrační zkušenost: [https://inkluzivniskola.cz/vykoreneni-a-reakce \(inkluzivniskola.cz\)](https://inkluzivniskola.cz/vykoreneni-a-reakce).

4. Vietnamská dívka, narodila se v ČR, ale česky nemluví, nerozumí. Nedělá ve 3. třídě žádné pokroky. Co s tím?

- důležité je poskytnout intenzivní výuku ČDJ 3 h. týdně z podpůrných opatření 3. stupně (na základě doporučení PPP) + využití 1 hodiny pedagogické intervence, tj. celkem může mít až 4 h. ČDJ týdně,

- výuka ČDJ by měla probíhat v dopoledních hodinách – částečné [uvolňování z výuky](#) na výuku ČDJ (na základě doporučení PPP nebo lze využít § 50 školského zákona),
- [asistent pedagoga](#) (3. stupeň PO, doporučení PPP),
- individuální vzdělávací plán (doporučení PPP), obsah vzdělávání přizpůsobený individuálním možnostem a schopnostem dívky, individuální hodnocení (motivační, formativní, slovní); pro inspiraci zde je [příklad IVP](#) pro žáka s nedostatečnou znalostí češtiny,
- možnosti podpory na základě doporučení PPP jsou shrnuty [zde](#).

5. Jak hodnotit žáka z Ukrajiny na konci školního roku, který do školy nastoupil v květnu (do 6. třídy), jeho znalost češtiny je nulová a škola nemá k hodnocení žádné podklady?

Legislativní podklad:

→ Na žáky z Ukrajiny, kteří se v ČR vzdělávají méně než rok a vztahuje se na ně dočasná ochrana nebo jim bylo uděleno vízum k pobytu nad 90 dnů za účelem strpění pobytu v ČR, se vztahuje zákon č. [67/2022 Sb. \(zákon Lex Ukrajina\)](#). Konkrétně § 3 ošetřuje obsah vzdělávání v mateřské, základní, střední, vyšší odborné škole a konzervatoři. Vycházíme z aktualizované verze ze dne 15. 6. 2023, která se vztahuje ke školnímu roku 2023/2024.

Doporučujeme žáka v rámci možností hodnotit na vysvědčení. Do školy nenastoupil s nulovými znalostmi. Pouhá neznalost vyučovacího jazyka by neměla být důvodem pro nehodnocení. Nehodnocení je pro žáky demotivační, naopak například slovní formativní hodnocení jim může pomoci dobře nasměrovat jejich snahu a rozvíjet jejich silné stránky. Mohou také zažít pocit úspěchu, který je důležitý pro jejich další motivaci k učení.

Jak získat podklady pro hodnocení:

Doporučujeme proto hodnotit žáka z předmětů, kde je možné ještě získat k hodnocení podklady, tedy určité z výchov. Lze ohodnotit takového žáky i z ostatních předmětů? Zde uvádíme některé příklady dobré praxe, o něž se s námi podělili pedagogové:

- zadat úkol, který může žák zpracovat v ukrajinštině. Pro vyhodnocení můžeme využít google překladač,
- zadat úkol, který lze zpracovat beze slov – např. poskládat posloupnost (vývoj motýla, jména panovníků),
- zadat úkol s minimem slov; můžeme zvážit, zda pro tato slova žák může nebo nemůže použít překladač – např. třídít živočichy do skupin; přiřadit události k časové ose; doplnit slepou mapu; přiřadit zeměpisné názvy ke světadílům; přiřadit jakékoliv obrázky k pojmům: stavby k názvům stavebních stylů, zeměpisné pojmy k obrázkům (např. sopka, litosférická deska),
- použít slovní formativní hodnocení, které může vyzdvihnout úspěchy při plnění individuálního úkolu nebo vzdělávacího plánu, zohledňuje žákovu nedostatečnou znalost češtiny a také obsahuje zdůvodnění hodnocení a doporučení, jak předcházet případným neúspěchům a jak je překonávat.

Při hodnocení zohledníme nejen samotný výstup, ale také:

- snahu integrovat se do nového prostředí,
- spolupráci se spolužáky,
- způsob plnění zadaných úkolů (pečlivost, včasnost, tvořivost, kvalita),
- plnění doplňkových úkolů.

Možnost nehodnocení dle Lex Ukrajina:

- Z některých předmětů lze žáka uvolnit, respektive nahradit je jiným vhodným vzdělávacím obsahem, například výukou češtiny jako druhého jazyka.
- Je třeba tyto změny písemně zaznamenat, např. upraveným rozvrhem hodin žáka, nebo zápisem z jednání pedagogické rady a vždy je nutné vést zápisy v třídní knize.
- Předměty, z nichž je žák uvolněn, se nehodnotí ani neuvádí na vysvědčení. Na vysvědčení je třeba uvést větu: „Žák se vzdělával podle zákona č. 67/2022 Sb.“ Na vysvědčení pak uvedeme vzdělávací obsah, kterým byly předměty, z nichž byl žák uvolněn, reálně nahrazeny, tj. můžeme například namísto ČJL napsat *Čeština jako druhý jazyk*, místo předmětů *fyzika, přírodopis* můžeme napsat *přírodovědná témata* apod.

Podrobnější informace o hodnocení vícejazyčných žáků: [Hodnocení vícejazyčných žáků \(inkluzivniskola.cz\)](#).